

Lovens potensial i en kommunal forvaltning

Hilde Birkeland, Miljørådgiver

Skedsmo kommune, snart Lillestrøm kommune

An aerial photograph showing a wide river flowing through a landscape of golden-brown fields and green forests. In the foreground, a town with many houses and a railway line is visible. In the background, there are more fields and a large body of water under a blue sky with scattered clouds.

Bruk og vern i
en kommune i
vekst

Notater til lysbilde nr. 1

- Jeg heter Hilde Birkeland, jeg er biolog og miljørådgiver i Skedsmo, snart Lillestrøm kommune, og jeg er veldig, veldig glad i jobben min!
- Jeg har med meg innspill som også har kommet inn fra mine gode samarbeidspartnere i våre nabokommuner på Romerike.
- I Skedsmo liker å kalle oss for en «blågrønn kommune» med skjæringspunkt mellom by og land.
- Fra og med 2020 blir vi mye større (87.500 innbyggere) og Norges 9. største kommune.
- Vi forventer videre vekst og fortsatt press på arealer og interessekonflikter.

Notater til lysbilde nr. 3

Bildet viser kunst (Sylvie Fleury, 2016) som kan sees fra togstasjonen på Lillestrøm. Det illustrerer et kritisk blikk på samfunnet vi lever i, i dag. Forbrukersamfunnet og egoistsamfunnet hvor det kun er hva mennesker vil, status og forbruk som betyr noe.

- Det typiske bildet når det gjelder forvaltning av naturverdier, er at viktig kunnskap og informasjon kommer ofte alt for seint inn i planprosessene, blir ikke tatt hensyn til og ikke vurdert.
- På regionalt nivå så oppleves det at oppfølgingen av NML på forhånd mer avklart og tydelig enn på kommunalt nivå. (F.eks. hos FM med forvaltning i henhold til § 48 (dispensasjon), men også §§ 8-12.
- I kommunene så følges §§ 8-12 (kap. II) opp, men her er det mer avhengig av kunnskap hos den enkelte saksbehandler. Dersom kommunen heller ikke har en miljørådgiver til faglig støtte, så er det lett at vurderingene ikke blir gitt den faglige tyngden de fortjener. Det kan da bli «tatt lett på» - både å sikre kunnskapen og gjøre de faglige avveiningene som tjener naturverdiene.
- Vurdering av om kunnskapsgrunnlaget er «godt nok» (§ 8) og hva som må til for at det skal utløse krav om ny kunnskap og ny kartlegging. Det skal gjerne bare vurderes om kunnskapen er tilstrekkelig. Dette oppleves å være for svakt. Her er det i for stor grad lett å legge vekt på at det ikke står noe sted at man må ha mer kunnskap (jf. Veileder til kap. II om bestemmelsene for bærekraftig bruk). Timing har også noe å si. Det er f.eks. vanskelig å kreve kartlegging av natur midt på vinteren, mens mange utbyggere presser på.
- Vurderingene som gjøres av økosystemenes samlede belastning (§ 10) gjøres i mange tilfeller (på kommunalt nivå) uten hensyn til tiltak som også er med å påvirke fra andre steder (i omgivelsene og oppstrøms/nedstrøms) og det som skjer «utenfor kommunegrensen». Derfor blir denne vurderingen heller ikke reell og i stor grad undervurdert.
- Byggesaksbehandlerne er helt avhengig av at det stilles krav i plan og er hjemlet der! Vi må sikre virkemidlene for å få det til i praksis!
- Det savnes krav til mer realistisk *utredning av konsekvens av å foreta et valg, kontra et annet valg (også i mindre saker som ikke utløser krav om konsekvensutredning)*. Hvilken effekt et tiltak vil utløse, sammenliknet med et annet alternativ.
- Det er hensikten at NML skal virke sammen med annet lovverk, PBL, etc. Det oppleves ofte at NML selvstendig virker for svakt og at annet lovverk heller ikke makter å ta nok hensyn til hva som fremkommer gjennom NML vurderingene.
- I praksis, skal det få noe slagkraft så må NML integreres i annet forvaltningslovverk som kommunene følger opp (må typisk bruke PBL eller forurensningslovverket). Kommuneplan, planbestemmelser, reguleringsplaner, utbyggingsavtaler, rekkefølgekrav, etc.
- For å få til det så kreves det et helt spesifikt fokus!

Kunnskap - men ikke alene

Snøugle, Foto: Karl-Otto Jacobsen, NiNA

Notater til lysbilde nr. 5

- **Snøugla** – et symbol på trua art og sårbar natur/landskap.
- For å make å ta vare på natur så er det en forutsetning at vi har kunnskap om hva slags natur vi forvalter, men ikke minst også hvordan vi bruker denne kunnskapen.
- Forvaltning av natur er en kompleks oppgave!
- Ikke alle kommuner har en egen stilling (Miljørådgiver) avsatt til å få lov til å jobbe dedikert med oppfølging av hvordan det går med naturen i egen kommune.
- Som FNs naturpanel har pekt på så er hvordan vi forvalter våre arealer, viktig for hvordan naturverdiene klarer å overleve hos oss.
- Det betyr at for de kommuner som har en Miljørådgiver, så er vi avhengig av at denne stillingen er knytta tett opptil der hvor store, strategiske arealbeslutninger tas. Men dette alene er ikke nok.
- Kunnskap om natur og forståelse av hvordan vi kan ta vare på den gjennom å bruke lovverket gjennom NML og PBL – må finnes på alle nivå og i alle sektorer i en kommune. Da kan ikke Miljørådgiveren sitte med dette ansvaret alene.
- Det trengs systematisk jobbing med å øke kunnskapen/kompetansen internt i kommuneorganisasjonen. Både administrativt og politisk.
- For å sikre at dette blir gjort trengs det forventninger, målsetninger, strategier, men også indikatorer som det kan måles på. Internt så trengs det nettverk, kursing, øremerkede midler og ikke minst rapportering på hvordan det går og om kommunen klarer å levere på dette (en tilstandsrapportering).
- Kommunene trenger kanskje en modell for hvordan dette kan ivaretas best mulig? En slik modell er desto viktigere, jo mindre kommunen er (små kommuner med streng økonomi, vanskelig å prioritere naturforvaltning). Der det er mange små nabokommuner kunne de kanskje dele på en slik ressurs?
- Det å få innarbeidet en slik modell og ikke minst følge den opp, ansees som mye viktigere enn å f.eks. lage mange nye kommunale planer, og risikere å miste fokus på det som egentlig er målet; virkemidlene som planene resulterer i. Planene må kunne brukes til noe, hvis de skal ha en funksjon!
- Da er det kanskje bedre å gå rett på sak og ta tak i virkemidlene med en gang!

Oppsummering

- *Tydelighet* i loven og i anvendelsen av den
- *Må*, ikke bør
- *Skal*, ikke kan
- «Kan vurderes» blir for svakt
- Konsekvensene av det vi velger
- Hvordan se det «store bildet» fra en kommunes perspektiv?
- **Vi må jobbe sammen mot et felles mål som er større enn oss selv**

- Tap av natur, av arter og naturtyper er en konsekvens og resultat av en forvaltning som ikke makter å hindre en negativ utvikling, hvor dagens bruk av Naturmangfoldloven alene ikke er nok.
- Statlig og regionalt nivå må trekke i samme retning og hjelpe til!
- F.eks. Ved ny statlig retningslinje for klima, energi og klimatilpasning var det fult av begrepene «bør», «kan» og «vurdere». Dette blir dessverre for svakt og virker ikke!
- Vi ønsker mer tydelighet i loven også i hvordan den skal brukes. Det må kreves at den ikke kan fravikes.
- Det må koste dyrt å ikke følge opp de miljørettslige prinsippene. Mye dyrere enn gjør er i dag.
- Regionalt nivå, ved Fylkesmannen, Fylkeskommunen og sektormyndighetene må fortsatt kunne si i fra når kommunene tenker for mye på egen profitt og ikke ser det store bildet og de helhetlige naturinteressene.